DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI CONTROVERSATE PRIVIND CONCURSUL DINTRE SUSTRAGERE ȘI TĂIEREA ILEGALĂ A VEGETAŢIEI FORESTIERE

RESOLUTION OF SOME CONTROVERSIAL ISSUES CONCERNING THE CUMULATION BETWEEN APPROPRIATION AND ILLEGAL CUTTING OF FOREST VEGETATION

Serghei BRÎNZA, ORCID: 0000-0001-5937-3926
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 343.77:630:343(478)(094.4) e-mail: decan.dreptusm@yahoo.com

The purpose of this article is to establish the hypothesis in which the offense, provided by the art. 231 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, can form cumulation with the appropriation of the resulting wood mass. The logical method and the systemic method were applied to achieve this purpose. The following results were obtained: the determination of the hypothesis in which becomes possible the real cumulation between the offense, provided by the art. 231 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, and one of the offenses provided by the art. 186-188, 190 or 191 of the Criminal Code of the Republic of Moldova; demonstrating the impossibility of the ideal cumulation between the offense, provided by the art. 231 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, and one of the offenses provided by the art. 186-188, 190 or 191 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, etc.

Cuvinte-cheie: *tăierea ilegală a vegetației forestiere; sustragere; concurs real de infracțiuni; concurs ideal de infracțiuni.*

INTRODUCERE

Scopul articolului de față este de a stabili ipoteza în care infracțiunea, prevăzută la art. 231 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM), poate să formeze concurs cu sustragerea masei lemnoase rezultate.

În vederea atingerii scopului propus, au fost formulate următoarele obiective: argumentarea clară, completă şi convingătoare a semnificației scopului în care s-a aplicat munca umană asupra arborilor sau arbuştilor, în vederea calificării corecte a infracțiunilor săvârșite în privința acestor componente ale mediului înconjurător; stabilirea ipotezei în care devine posibil concursul real dintre infracțiunea, prevăzută la art. 231 CP RM, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM; demonstrarea imposibilității concursului ideal dintre infracțiunea, prevăzută la art. 231 CP RM, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM; analiza unor spețe din practica judiciară în vederea stabilirii temeiniciei (ne)reținerii la calificare a concursului dintre infracțiunea, prevăzută la art. 231 CP RM, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM.

MATERIAL ȘI METODĂ

În calitate de metode utilizate pentru realizarea scopului şi obiectivelor propuse au servit metoda logică și metoda sistemică. Au fost analizate: art. 186-188, 190, 191 și 231 CP RM; reglementările conexe din legislația extrapenală; practica judiciară relevantă; doctrina penală relevantă.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În literatura de specialitate a fost exprimat următorul punct de vedere: „În unele cazuri, dacă tăierea arborilor şi arbuştilor se face în scop de cupiditate, în vederea luării ilegale şi gratuite a masei lemnoase rezultate, cele comise nu pot fi calificate în baza art. 231 CP RM. În această ipoteză, răspunderea urmează a fi aplicată conform art. 27 şi art. 186-188, 190 sau 191 CP RM, pentru tentativa de sustragere. Însă, nu în orice condiţii o astfel de faptă poate reprezenta tentativa de sustragere. Numai atunci când scopul în care s-a aplicat munca umană asupra arborilor sau arbuştilor (a nu se confunda cu scopul infracţiunii) s-a exprimat în includerea componentelor date în circuitul marfar, în procesul de producţie, cele comise pot fi calificate potrivit art. 27 şi art. 186-188, 190 sau 191 CP RM[1]” [1, p. 1018-1019; 2, p. 1290; 3, p. 215; 4].[2]

În cadrul aceloraşi lucrări, în continuare se afirmă: „Dimpotrivă, dacă scopul aplicării muncii umane asupra arborilor sau arbuştilor a constat în a restabili sau a păstra situaţia ecologică favorabilă pentru viaţa şi activitatea omului, atunci cele comise formează fapta incriminată la art. 231 CP RM.” [1, p. 1018-1019; 2, p. 1290; 3, p. 215; 4] Precizăm că, în situația reflectată în această din urmă afirmație, nu se exclude concursul real dintre infracțiunea, prevăzută la art. 231 CP RM, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM. Un asemenea concurs îl atestăm atunci când, după tăierea ilegală a arborilor sau arbuştilor din fondul forestier ori din fondul ariilor naturale protejate de stat, făptuitorul sustrage masa lemnoasă rezultată.[3]

---

[1] Bineînțeles, realizarea scopului de cupiditate are ca efect aplicarea răspunderii pentru infracțiunile consumate prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM.

[2] De asemenea, doar art. 186-188, 190 sau 191 CP RM (fără invocarea art. 231 CP RM) urmează a fi aplicat atunci când făptuitorul sustrage acea masă lemnoasă care a fost tăiată – ilegal sau legal – anterior de către altcineva. În acest sens este relevantă speța următoare: C.V. a fost condamnat în baza lit. c) și d) alin. (2) art. 191 CP RM. În perioada 16.09.2016 - 21.06.2017, deţinând funcţia de pădurar al unui ocol silvic din raionul Orhei, având în administrare şi gestionare masă lemnoasă încredinţată în condiţii legale, folosindu-se de situaţia de serviciu, a însuşit ilegal: 68,3 m^3 de lemn tare, pentru foc, în sumă de 37.565 lei; 29 m^3 de lemn de cireş, pentru foc, în sumă de 13.050 lei; 5 m^3 de lemn de arţar, pentru foc, în sumă de 2.250 lei; 13,2 m^3 de lemn moale, pentru foc, în sumă de 4.620 lei; 2,4 m^3 de lemn gater specia frasin calitatea III, în sumă totală de 4.656 lei; 13,9 m^3 lemn de construcţie din specia frasin, în sumă de 26.966 lei; 0,92 m^3 de lemn din specia frasin, în sumă de 1.232,80 lei; 12,3 m^3 de lemn tehnic din specia frasin, în sumă de 8.265,60 lei, cauzând astfel daune în mărime totală de 98.605,60 lei.*

* *Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 25.06.2019. Dosarul nr. 1ra-710/2019.* Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13903 [Accesat 30.06.2023]

[3] Desigur, dacă subiectul infracțiunii prevăzute la art. 231 CP RM nu sustrage masa lemnoasă rezultată, acesta urmează să răspundă exclusiv în conformitate cu art. 231 CP RM.

Într-adevăr, după consumarea infracțiunii prevăzute la art. 231 CP RM, nu mai putem vorbi despre arbori sau arbuști priviți în calitate de componente ale mediului înconjurător. Vorbim despre masa lemnoasă care posedă caracteristicile obiectului material al sustragerii. În context, este util să apelăm la următoarea aserțiune: „Sub aspect social, obiectul material al sustragerii este constituit din bunurile în a căror creare este investită munca omului, prin care bunurile sunt detaşate de starea lor naturală. Aspectul examinat este important mai ales în planul delimitării infracţiunilor contra patrimoniului, săvârşite prin sustragere, de unele infracţiuni ecologice (de exemplu, de infracţiunile prevăzute la art. 231, 233 sau 234 CP RM). [...] Dacă scopul în care s-a aplicat munca umană asupra componentelor materiale ale mediului înconjurător s-a exprimat în a include componentele date în circuitul marfar, în procesul de producţie, atunci cele comise se califică potrivit normelor corespunzătoare cuprinse în Capitolul VI din partea specială a Codului penal." [1, p. 584; 2, p. 826-827; 3, p. 112-113; 5] În prezența scopului de cupiditate, tăierea ilegală a arborilor sau arbuștilor reprezintă, fără doar și poate, un exemplu de aplicare a muncii umane în vederea beneficierii de calitățile utile ale acestor componente materiale ale mediului înconjurător. Tocmai de aceea, în cazul realizării scopului de cupiditate, vom atesta concursul real dintre infracțiunea, prevăzută la art. 231 CP RM, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM.

Totodată, este exclus concursul ideal dintre aceste infracțiuni. Or, nu este posibil ca scopul în care s-a aplicat munca umană asupra arborilor sau arbuştilor să se exprime concomitent atât în includerea componentelor date în circuitul marfar, în procesul de producţie, cât și în restabilirea sau păstrarea situaţiei ecologice favorabile pentru viaţa şi activitatea omului. Cele două scopuri nu sunt compatibile, se exclud reciproc. În consecință, aceste două scopuri nu pot fi incidente în aceeași ipoteză din realitatea socială.

În mod regretabil, în practica judiciară nu se acordă nicio atenție scopului în care munca umană s-a aplicat asupra arborilor sau arbuştilor care fac parte din fondul forestier sau din fondul ariilor naturale protejate de stat. Aceasta deși un asemenea scop poate fi dedus din interpretarea anumitor prevederi ale Codului silvic al Republicii Moldova (în continuare – CS RM).

Astfel, din art. 2 CS RM rezultă că fondul forestier include nu doar păduri (incluse în amenajamentele silvice sau în Cadastrul funciar ca păduri), ci și plantațiile forestiere de pe terenurile destinate împăduririi, de pe terenurile afectate gospodăriei silvice ori de pe terenurile neproductive, care sunt incluse în amenajamentele silvice sau în Cadastrul funciar ca plantaţii forestiere.

În conformitate cu alin. (1) art. 14 CS RM, „pădurile Republicii Moldova [...] [au] în exclusivitate funcţii de protecţie a mediului înconjurător." [6] Din această prevedere ar reieși că scopul aplicării muncii umane asupra arborilor sau arbuştilor din păduri constă exclusiv în restabilirea sau păstrarea situaţiei ecologice favorabile pentru viaţa şi activitatea omului. Însă, unele prevederi din alin. (3) art. 24 CS RM contrazic această supoziție. Potrivit literelor d)-f) din acest alineat, printre criteriile de gestionare dura-

bilă a pădurilor se numără: „[...] d) menţinerea şi consolidarea capacităţii productive a resurselor forestiere, contribuţiei lor în ciclurile mondiale de carbon; e) menţinerea şi stimularea funcţiilor producătoare ale pădurilor (produse lemnoase şi nelemnoase); f) menţinerea altor funcţii şi condiţii socio-economice.” [6] De asemenea, din alin. (3) art. 36 CS RM, aflăm că „tăierile de produse principale se efectuează [...] şi pentru folosirea raţională şi oportună a volumului de masă lemnoasă exploatabilă.” [6]

Cât privește fondul forestier altul decât cel reprezentat de pădurile, nu există prevederi exprese din care ar rezulta că acesta ar avea funcţia exclusivă de protecţie a mediului înconjurător.

Referitor la fondul ariilor naturale protejate de stat, în alin. (5) art. 36 CS RM se menționează că „în cadrul unor arii protejate pot fi interzise orice tipuri de tăieri în conformitate cu regimul special de protecţie a lor.” [6] Așadar, legiuitorul folosește sintagma condițională „pot fi interzise”, nu sintagma categorică „se interzic”. Într-adevăr, posibilitatea de recoltare a masei lemnoase într-o arie naturală protejate de stat este prevăzută, de exemplu, în pct. 9 din Anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000 pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei: „Rezervaţia de resurse are ca obiectiv: [...] aplicarea unui regim special de administrare şi protecţie a resurselor naturale, *care să limiteze parţial* (evid. ns.), iar după caz şi total exploatarea valorilor naturale ale acestora; [...].” [7]

Din toate acestea deducem că, în anumite circumstanțe, este posibil ca scopul aplicării muncii umane asupra arborilor sau arbuștilor, care fac parte din fondul forestier sau din fondul ariilor naturale protejate de stat, să se exprime în includerea componentelor date în circuitul marfar, în procesul de producţie.

Așa cum am susținut mai sus, în practica judiciară nu se acordă nicio atenție scopului în care munca umană s-a aplicat asupra arborilor sau arbuştilor care fac parte din fondul forestier sau din fondul ariilor naturale protejate de stat. Acest hiatus compromite precizia soluției de calificare.

De exemplu, R.N. a fost învinuit în baza lit. a) art. 231 CP RM. În fapt, la 09.09.2011, şeful Gărzii Forestiere Nisporeni, împreună cu şeful unui ocol silvic din raionul Nisporeni au efectuat un control inopinat la un canton din acest ocol, în care pădurar era R.N. În cadrul controlului au fost descoperite tăieri ilicite ale arborilor. S-a constatat că, în rezultatul acestor tăieri, a fost obținută o masă lemnoasă în volum de 56,33 m^3. R.N. se afla în relaţii de prietenie cu L.I., care dispunea de tractor. Între aceştia a fost încheiată o înţelegere. Conform acesteia, atunci când cineva se adresa pentru a procura lemne, L.I. percepea bani pentru lemne, pe care ulterior îi transmitea lui R.N. Acesta din urmă transmitea banii în contabilitate şi elibera factura pe numele lui L.I. Acesta, la rândul său, transporta lemnele către cumpărători. Tăierile ilegale de arbori au fost efectuate de B.S. și fiii acestuia. [8] Observăm că, în speța analizată, R.N. nu a avut rolul de autor al infracțiunii prevăzute la art. 231 CP RM. Sub acest aspect, soluția de calificare nu este exactă. Coautori ai infracțiunii în cauză sunt B.S. și fii acestuia. R.N. a avut rolul

de organizator sau de instigator al infracțiunii prevăzute la art. 231 CP RM. În ceea ce-l privește pe L.I., acesta a fost complice la infracțiune.[4] Mai remarcăm că B.S. și fii acestuia au săvârșit sustragerea masei lemnoase rezultate în urma tăierii ilegale a arborilor. Deci, aceștia ar fi urmat să răspundă, de asemenea, în baza art. 186 CP RM. R.N. a avut rolul de organizator sau de instigator al infracțiunii de furt.

Totodată, subliniem că, în speța examinată, concursul infracțiunilor prevăzute la art. 186 și 231 CP RM ar fi fost posibil numai dacă scopul aplicării muncii umane asupra arborilor tăiați ilegal ar fi constat în restabilirea sau păstrarea situaţiei ecologice favorabile pentru viaţa şi activitatea omului. Dacă însă scopul în care s-a aplicat munca umană asupra arborilor tăiați ilegal s-ar fi exprimat în includerea componentelor date în circuitul marfar, în procesul de producţie, atunci ar fi trebuit să se aplice exclusiv art. 186 CP RM.

Într-o altă speță, F.V. a fost condamnat în baza alin. (5) art. 191 și lit. a), b) art. 231 CP RM. Activând în calitate de şef al unui ocol silvic din raionul Telenești, fiind responsabil de protecţia şi paza vegetaţiei forestiere, având în administrare bunurile materiale încredinţate în temeiul funcţiei deţinute, folosind situaţia de serviciu, acesta, în perioada decembrie 2008 - septembrie 2009, a ridicat ilegal de la pădurarul M.I. 198 m^3 de lemn de foc şi 3 m^3 de manelă. Acest material lemnos a fost vândut mai multor persoane contra sumei de 73.440 lei. În aceeaşi perioadă, F.V. a ridicat ilegal de la pădurarul L.I. 86,5 m^3 de lemn de foc din specii tari, 20 m^3 de lemn de foc din specii moi şi 3,22 m^3 de lemn tehnologic din specii moi. Acest material lemnos a fost vândut către mai multe persoane contra sumei de 38.472 lei. Înainte de aceasta, la indicaţia directă a lui F.V., pădurarul M.I. a tăiat ilegal 94 de arbori din speciile de frasin, de carpen şi de tei în volum de 58,40 m^3. Materialul lemnos rezultat a fost vândut către mai multe persoane contra sumei de 16.735 lei. [9] Se poate ușor de remarcat că, în speța analizată, F.V. nu a avut rolul de autor al infracțiunii prevăzute la art. 231 CP RM. Sub acest aspect, soluția de calificare este inexactă. Autor al infracțiunii în cauză este M.I. În ceea ce-l privește pe R.N., acesta a avut rolul de organizator sau de instigator al infracțiunii prevăzute la art. 231 CP RM.

Lipsesc indicii că, în primele două episoade din ultima speță analizată, arborii ar fi fost tăiați ilegal. Odată ce materialul lemnos i-a fost încredinţat lui F.V. în temeiul funcţiei deţinute, deducem că arborii au fost tăiați legal. În aceste condiții, este întemeiată reținerea la calificare, în raport cu primele două episoade din ultima speță analizată, a art. 191 CP RM.

În cel de-al treilea episod, arborii au fost tăiați ilegal. Drept urmare, nu este cu putință ca materialul lemnos să-i fi fost încredinţat lui F.V. în temeiul funcţiei deţinute. Deci, în raport cu cel de-al treilea episod, nu este aplicabil art. 191 CP RM. Sustragerea masei lemnoase rezultate ar fi necesitat reținerea la calificare a art. 186 CP RM.

Totodată, accentuăm că, în cel de-al treilea episod, concursul infracțiunilor prevă-

[4] Toate aceste persoane ar fi fost pasibile de răspundere în baza lit. b) art. 231 CP RM numai dacă mărimea daunelor produse ar fi depășit 500 de unităţi convenţionale. În caz contrar ar fi trebuit să se aplice răspunderea contravențională.

zute la art. 186 și 231 CP RM ar fi fost posibil numai dacă scopul aplicării muncii umane asupra arborilor tăiați ilegal ar fi constat în restabilirea sau păstrarea situaţiei ecologice favorabile pentru viaţa şi activitatea omului. Dacă însă scopul în care s-a aplicat munca umană asupra arborilor tăiați ilegal s-ar fi exprimat în includerea componentelor date în circuitul marfar, în procesul de producţie, atunci ar fi trebuit să se aplice exclusiv art. 186 CP RM.

CONCLUZII

Nu se exclude concursul real dintre infracțiunea, prevăzută la art. 231 CP RM, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM. Un asemenea concurs îl atestăm atunci când, după tăierea ilegală a arborilor sau arbuştilor din fondul forestier ori din fondul ariilor naturale protejate de stat, făptuitorul sustrage masa lemnoasă rezultată.

Totodată, se exclude concursul ideal dintre infracțiunea, prevăzută la art. 231 CP RM, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 186-188, 190 sau 191 CP RM. Aceasta deoarece nu sunt compatibile scopul de includere a arborilor sau arbuştilor în circuitul marfar, în procesul de producţie, și, respectiv, scopul de restabilire sau păstrare a situaţiei ecologice favorabile pentru viaţa şi activitatea omului.

În practica judiciară nu se acordă nicio atenție scopului în care munca umană s-a aplicat asupra arborilor sau arbuştilor care fac parte din fondul forestier sau din fondul ariilor naturale protejate de stat. Acest hiatus compromite precizia soluției de calificare.

Referințe:

1. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2011. 1062 p. ISBN 978-9975-53-028-6.
2. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-468-0.
3. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3.
4. STATI, V. Infracţiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 şi 232 CP RM): analiză de drept penal. În*: Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe Sociale.* 2011. nr. 3. p. 212-220. ISSN 1814-3199.
5. BRÎNZA, S. Noţiunea şi semnele sustragerii: aspecte teoretice şi practice. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe Sociale.* 2014. nr. 8. p. 46-63. ISSN 1814-3199.
6. Codul silvic al Republicii Moldova nr. 887 din 21.06.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 4-5.
7. Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000 pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105.

8. *Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 23.06.2015. Dosarul nr. 1ra-715/2015*. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4503 [Accesat 01.07.2023]
9. *Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 04.04.2017. Dosarul nr. 1ra-179/2017*. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8685 [Accesat 01.07.2023]